

Άντα Πετρανάκη

Με την Άντα Πετρανάκη, έχουμε συνεργαστεί τα τελευταία 5 χρόνια δύο φορές κι αυτό που εκτιμώ βαθιά εκτός από την δουλειά της, η οποία αλλάζει συνεχώς, προχωράει, μεταλλάσσεται, έχοντας έναν βασικό άξονα που την χαρακτηρίζει, είναι η στάση της, η ηρεμία με την οποία αντιμετωπίζει τους συνεργάτες της, είναι εκείνη που την καθιστά μοναδική. Η Συνέντευξη που ακολουθεί και ενώ μοιάζει να προέκυψε αυτή την δύσκολη για την ανθρωπότητα περίοδο, είχε προγραμματίσει, με αφορμή την συμμετοχή της στην έκθεση “Transmission grecque”, στο Παρίσι, τον Μάρτιο, με επιμελητές την Μαρία Ξυπολοπούλου και τον Laurent Quenehen, αλλά λόγω συνθηκών μεταφέρθηκε χρονικά. “Το κλειδί,

πιστεύω ότι βρίσκεται μέσα μας, στα επίπεδα της ενσυναίσθησης και της αμοιβαιότητας μας τόσο σε προσωπικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο” υποστηρίζει η Άντα και εμείς συμφωνούμε απόλυτα μαζί της.

Της Έφης Μιχάλαρου
Φωτό: Αρχείο Άντας Πετρανάκη

κα. Πετρανάκη, όπως γνωρίζουμε το πιο πρόσφατο έργο σας με τίτλο «Empathy»/ Ενσυναίσθηση, δημιουργήθηκε με αφορμή το σύγχρονο Ελληνικό κοινωνικοπολιτικό τοπίο. Πότε και πώς ξεκίνησε;

Πριν εμφανιστεί το πρόβλημα του Covid19, θυμίζω ότι εκείνο που απασχόλησε έντονα και για καιρό την Ελληνική κοινωνία ήταν το μεταναστευτικό. Ένα πρόβλημα που συχνά την δίχασε. Όποια όμως και αν είναι η θέση μας γι’ αυτό, θεωρώ ότι πρέπει να σταθούμε με ευαισθησία απέναντι στα ασυνόδευτα παιδιά που είναι ίσως τα μεγάλα θύματα. Και ενώ για καιρό προβληματιζόμουν πάνω σ’ αυτό το ζήτημα, ήρθε η πρόταση για τη συμμετοχή μου στην Ελληνογαλλική έκθεση, “Transmission grecque” από τους επιμελητές Μαρία Ξυπολοπούλου και Laurent Quenehen με θέμα να «μεταφέρουμε» ότι επιθυμούμε από την εικόνα της σύγχρονης Ελλάδας στη γαλλική κοινότητα. Θεώρησα ευκαιρία με το έργο μου να «μιλήσω» για το ζήτημα αυτό.

Γιατί επιλέξατε να εκθέσετε το συγκεκριμένο έργο και να θέσετε ουσιαστικά τις βάσεις του διαλόγου με σκοπό τι;

Νιώθοντας απογοητευμένη από την αμήχανη στάση της Ευρώπης και συχνά από την άρνηση κάποιων κρατών να δεχθούν να προστατεύσουν κάποια μικρά ορφανά παιδιά, θέλησα να κάνω το έργο «Ενσυναίσθηση» στρέφοντας τη ματιά μου στο πρόβλημα, στην «ακαμψία» των ηγετών και στην αξία της συναισθηματικής νοημοσύνης.

Θεωρείτε ότι η στάση αυτή είναι τυχαία και αθώα ή μήπως πίσω από όλο αυτό το πολύ σοβαρό θέμα, κρύβεται ένα πολύ μεγαλύτερο και ανομολόγητο πρόβλημα, μιας Ευρώπης που έχει γεράσει, έχει καταρρεύσει οικονομικά και εν τέλη αναζητάει φθηνά εργατικά χέρια; Δεν θυμίζει λίγο την Ευρώπη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο;

Μάλλον με τον Μεσοπόλεμο. Με μια απλή, κριτική ματιά βλέπω ότι η εξοικονόμηση κέρδους, η οποία είναι ο κύριος στόχος σε παγκόσμιο επίπεδο, εξάντλησε τα ήπια περιθώρια που υπήρχαν και τώρα σχεδόν όλοι τολμούν και επιχειρούν στον μονόδρομο της ακραίας εκμετάλλευσης του πλανήτη και των ανθρώπων. Η κρίση είναι βαθιά και σε πολλά πεδία. Όμως το στίγμα της ενοχής βαραίνει περισσότερο απ' όλους την Ευρώπη γιατί η ιστορία της ταυτίστηκε με τους κορυφαίους αγώνες για τις κοινωνικές αξίες και σκιάστηκε μετά από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από την κτηνωδία του ναζισμού, γεγονός που θα έπρεπε να μολιάσει την ανθρωπότητα της μια για πάντα και αδιαπραγμάτευτα.

Αλλά και η σημερινή της στάση απέναντι σε μία πανδημία που μαστίζει, όλες της, τις χώρες δεν είναι πολύ σκληρή, επιλεκτική και απάνθρωπη; Ποια είναι η δική σας θέση ως καλλιτέχνης πάνω σε αυτή την στάση;

Στην περίπτωση της πανδημίας, ο ιός ξεμπρόστιασε την προσήλωση του Δυτικού κόσμου, όλων μας, στην επιλογή της υπερβολής, της απληστίας και του ανταγωνισμού για ατομική ευμάρεια, που παρέκαμπτε και συχνά αποδομούσε βασικές συλλογικές δομές και κοινωνικές αξίες. Έτσι, τώρα, είδαμε δυστυχώς ως αποτέλεσμα αυτών των χρόνιων επιλογών, τις σκληρές, ακόμα και απάνθρωπες συνέπειες. Όμως το συλλογικό τραύμα έχει τεράστια δύναμη και μας οδηγεί στην ενδοσκόπηση, στην αυτοθεώρηση και ενδεχομένως στην αναθεώρηση, δηλαδή στην διαδρομή την διαχρονικά χαρτογραφημένη από την τέχνη και από τα έργα πάμπολλων καλλιτεχνών. Γιατί η τέχνη και κυρίως η σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση πιστεύω ότι, σε μεγάλο βαθμό, ενισχύει την αντίληψη για συλλογικότητα και αλληλεγγύη.

Για να επανέλθουμε όμως στην ενσυναίσθηση μια και είναι και η κεντρική προβληματική του έργου σας τα τελευταία χρόνια, αλλά και μία έννοια που, όλο και πιο πολύ, μας απασχολεί βαθιά ως κοινωνία, τί σημαίνει για σας και πώς την αντιμετωπίζετε μέσα από το έργο σας;

Η έννοια αυτή, της ενσυναίσθησης, πράγματι, είναι κεντρική στην προβληματική της δουλειάς μου. Με έχει απασχολήσει συνειδητά τα τελευταία τρία τουλάχιστον χρόνια. Θεωρώ ότι το να προσπαθείς να κατανοήσεις τον άλλον/ην να ταυτιστείς συναισθηματικά και ψυχολογικά μαζί του, να μπεις στη θέση του και να τον νιώσεις, είναι κάτι πολύ δύσκολο και θέλει μεγάλη προσπάθεια. Δύσκολο αλλά και πολύ σημαντικό.

Η εγκατάσταση που παρουσιάζετε στην έκθεση “Transmission grecque”, είναι μεγάλης κλίμακας, στοιχείο που χαρακτηρίζει την δουλειά σας. Ποιες δυνατότητες σας προσφέρει η μεγάλη κλίμακα, με σταθερό χρώμα πάντα το μαύρο και τί αντιπροσωπεύουν αυτά τα δύο στοιχεία για σας;

Θέλησα να κρατηθώ κοντά στο χαρακτήρα της δουλειάς μου ως προς το μαύρο και την εγκατάσταση μεγάλης κλίμακας, που συνήθως κάνω, πράγμα δύσκολο όταν το έργο πρέπει να μεταφερθεί στο εξωτερικό. Με την πολύ μεγάλη κλίμακα και το μαύρο προσπαθώ συνήθως να προσεγγίσω τις αισθητικές κατηγορίες του υψηλού, το μαθηματικό και ίσως το δυναμικό κατά την καντιανή προσέγγιση, που παραπέμπουν φιλοσοφικά στο ανοίκειο το οποίο ξενίζει αλλά και έλκει. Έτσι, μια μεγάλων διαστάσεων εκτύπωση, μαύρου χρώματος, «φιλοξένησε» τη λέξη EMPATHY διαμορφωμένη από κολάζ φωτογραφιών ηγετών και αρχηγών κρατών παγκόσμια. Ένα «ταλαιπωρημένο» μεταλλικό κουτί φαρμακείου, σύμβολο προστασίας και φροντίδας, γέμισε από πολλές τσαλακωμένες φωτοτυπίες που πέφτουν στο πάτωμα, φωτογραφίες από αυτές που κυκλοφορούν στον τύπο από «τσαλακωμένα» παιδικά πρόσωπα. Μια αντίστιξη της πραγματικότητας και των λίγων μέχρι τώρα έμπρακτων κινήσεων βοήθειας της Ευρώπης απέναντι τόσο στην Ελλάδα που διαχειρίζεται αυτό το θέμα σχεδόν μόνη αλλά κυρίως απέναντι στα παιδιά που δεν γνωρίζουν την αλληλεγγύη που θα περίμενε κανείς ως αντανakλαστικό του δυτικού πολιτισμού. Ουσιαστικά, αυτό το έργο είναι το τρίτο μιας ενότητας που είναι αφιερωμένη στα παιδιά είτε αυτά είναι παιδιά των πολέμων, είτε είναι παιδιά του τρίτου κόσμου, είτε ασυνόδευτα προσφυγόπουλα κλπ. Παιδιά που αποτελούν το πιο ευαίσθητο και ανυπεράσπιστο κομμάτι από το «καταραμένο απόθεμα» κατά το χαρακτηρισμό του Georges Bataille. Συγκαιρινά, το «καταραμένο απόθεμα» είναι εκπεφρασμένο σε ανώνυμες καθημερινές ανθρωποθυσίες. Θυσία, σήμερα, είναι αυτό που συμβαίνει στους ανθρώπους της τριτοκοσμικής φτώχειας, των πολέμων αλλά όπως αποδεικνύεται και της δικής μας σκληρής καθημερινότητας.

«Τα όρια, το δίκιο, η τιμωρία, η θυσία, η αλληλεγγύη.... Από τη μία τα αγαθά, η γνώση, η πρόοδος του δυτικού πολιτισμού. Από την άλλη η υπερβολή και η απληστία του, που συχνά του γυρίζουν μούμεραγκ. Αυτό το συνειδητοποιούμε, αν θες, πιο πολύ τώρα με το συμβάν του ιού...» δηλώνετε με έμφαση υποστηρίζοντας αυτή την ενότητα. Και εμείς αναρωτιόμαστε, ποια είναι η σημειολογία του κουτιού που χρησιμοποιείτε; Το «Κουτί της Πανδώρας» ή «Ο Πύθος των Δαναΐδων»; Αναφέρεστε στον οίκο με την ασφάλεια που τον χαρακτηρίζει, που όμως μέσα σ' αυτήν εμπεριέχεται η

ανασφάλεια, ο εγκλωβισμός και η μοναξιά; Θεωρείτε εν τέλη, ότι αυτή την στιγμή, είναι η μεγάλη μας ευκαιρία να αντιστρέψουμε τους όρους του παιχνιδιού σαν κοινωνία και να σωθούμε ή να καούμε ολοσχερώς; Είναι η αρχή ενός νέου καλύτερου κόσμου ή μιας δυστοπίας που ξεπερνάει κάθε σενάριο επιστημονικής φαντασίας;

Πώς θα συλλάβουμε αυτή τη στιγμή του συλλογικού εγκλωβισμού... Η ανθρωπότητα βλέπει κατάματα τα δεινά στο κοσμογονικό κουτί της Πανδώρας και απεγνωσμένα ελπίζει η πρόοδος να φέρει λύσεις, ανακουφίζοντας όλους μας και κυρίως τους αδύνατους με την αλληλεγγύη που το σοκ από το τωρινό συμβάν προκρίνει. Ίσως αυτή να είναι η μεγάλη μας ευκαιρία. Όμως, όπως και να 'χει, το κλειδί, πιστεύω ότι βρίσκεται μέσα μας, στα επίπεδα της ενσυναίσθησης και της αμοιβαιότητάς μας τόσο σε προσωπικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Πρώτη Δημοσίευση www.dreamideamachine.com

© Συνέντευξης Έφη Μιχάλαρου